

УДК 303.424:658.168

DOI: <https://doi.org/10.46644/2708-1834/2020-02.10>

Метеленко Н.Г.

доктор економічних наук, професор,
*Інженерний інститут
Запорізького національного університету*
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6757-3124>

Сіліна І.В.

кандидат економічних наук, доцент,
*Інженерний інститут
Запорізького національного університету*
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1205-0019>

Яришко О.В.

кандидат економічних наук, доцент,
*Інженерний інститут
Запорізького національного університету*
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8791-5884>

Metelenko Natalya, Silina Iryna, Yaryshko Olena
Zaporizhzhia National University, Engineering Institute

СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА ПОСЛІДОВНІСТЬ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНІ ЗАВДАННЯ ЕКСПЕРТНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА-БАНКРУТА

STRUCTURAL-LOGICAL CONSISTENCY AND INFORMATION-ANALYTICAL TASKS OF THE EXPERT RESEARCH OF THE BANKRUPT ENTERPRISE

Стаття присвячена поглибленню та структуризації процедур несудових (неконфліктних) експертних досліджень, які здійснюють неплатоспроможні підприємства з метою: розробки стабілізаційних та відновлювальних фінансових заходів, спрямованих на збереження підприємства як юридичної одиниці; прийняття ефективних управлінських рішень, спрямованих на досягнення стратегічних цілей діяльності; визначення реальної корисності експертного дослідження як форми реалізації фінансово-господарського контролю для внутрішніх і зовнішніх користувачів інформації; формування актуального масиву аналітичної інформації, логічно структурованої у напрямку досягнення цілі. Здійснено, за офіційними даними фінансової звітності, ретроспективний аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства-банкрута – представника видобувної галузі України, систематизовано передумови та наслідки банкрутства; структуровано чинники впливу на результати діяльності промислового підприємства. Доведено, що проведення несудових (неконфліктних) експертних досліджень є обов'язковою передумовою запобігання кризових фінансових явищ, що призводять до банкрутства.

Ключові слова: несудова (неконфліктна) економічна експертиза, неплатоспроможне підприємство, банкрут, ретроспективний аналіз, видобувна галузь, фінансова нестабільність.

Статья посвящена углублению и структуризации процедур несудебных (неконфликтных) экспертных исследований, которые осуществляют неплатежеспособные предприятия с целью: разработки стабилизационных и восстановительных финансовых мероприятий, направленных на сохранение предприятия как юридической единицы; принятия эффективных управленческих решений, направленных на достижение стратегических целей деятельности; определение реальной полезности экспертного исследования как формы реализации финансово-хозяйственного контроля для внутренних и внешних пользователей информации; формирование

актуального массива аналитической информации, логично структурированного в направлении достижения цели. Осуществлен, по официальным данным финансовой отчетности, ретроспективный анализ финансово-хозяйственной деятельности предприятия-банкрота – представителя добывающей отрасли Украины; систематизированы предпосылки и последствия банкротства, структурированы факторы влияния на результаты деятельности промышленного предприятия. Обосновано, что проведение несудебных (неконфликтных) экспертных исследований является обязательным условием предотвращения кризисных финансовых явлений, приводящих к банкротству.

Ключевые слова: несудебная (неконфликтная) экономическая экспертиза, неплатежеспособное предприятие, банкрот, ретроспективный анализ, добывающая отрасль, финансовая нестабильность.

The article is devoted to deepening and structuring the procedures of non-judicial (non-conflict) expert studies, which are carried out by insolvent enterprises with a view to: to develop stabilization and rehabilitation financial measures aimed at the preservation of the enterprise as a legal entity; making effective management decisions aimed at achieving the strategic goals of the activity; the definition of the real usefulness of expert research as a form of implementation of financial and economic control for internal and external users of information; the formation of the current array of analytical information, logically structured towards achieving the goal. Carried out, according to the official data of the financial reporting, the retrospective analysis of financial and economic activity of the enterprise-bankrupt – the representative of the Ukrainian extractive industry. According to the results of research of crisis phenomena in the industry throughout 1990-2018, has been proved that during the outlined period there was significant physical deterioration (aging) of fixed assets annually; as a result of lack of sufficient sources of funding there were degradation processes in the industry, which impacted negatively on the innovative activity. The low competitiveness of the extractive industry products manufactured using outdated technologies using physically and morally to the limit of worn out fixed assets, led to its weak position in world markets, which, in turn, led to a reduction in production, loss and bankruptcy. The use of analytical tools of the in-depth financial analysis has allowed us to scientifically substantiate and prove that during 2002-2018, the management of industrial enterprises of the extractive industry systematically carried out deliberate actions to bring the enterprise to bankruptcy. It has proved that managerial financial decisions on short-term lending, asset management, financial policy formation, management of revenues and expenditures during the period of the expert study were aimed at reducing the company as an independent legal entity. The prerequisites and consequences of bankruptcy have systematized; factors of influence on the results of activity of industrial enterprise are structured. It is proved that conducting of non-judicial (non-conflict) expert researches is an obligatory prerequisite of prevention of crisis financial phenomena leading to bankruptcy.

Key words: non-judicial (non-conflict) economic expertise, insolvent enterprise, bankruptcy, retrospective analysis, extractive industry, financial instability.

Постановка проблеми. Україна продовжує здійснювати складний перехід до демократичної європейської системи управління та проходить тернистий шлях випробувань економічною нерівністю умов виробництва та торгівлі на європейському ринковому просторі, що обумовлено застарілими виробничими системами, які залишились Україні після отримання незалежності у 1991 р., та модернізація яких потребує тривалого періоду часу і суттєвих капіталовкладень; відбувається перебудова системи державного управління та формуються нові

пріоритети розвитку вітчизняної економіки.

В цих складних умовах особливої актуальності набуває процес розробки та прийняття стратегічних документів, що визначають підходи до промислової політики України. Впродовж 2016–2018 рр. відбувався процес розробки промислової стратегії, однак прийняття відповідного документу не відбулось, існує лише проект Стратегії розвитку промислового комплексу України до 2025 р. Проект Стратегії визначав низку загальних заходів, що є ключовими як для розвитку промисловості загалом, так і для

Індустрії 4.0. У вигляді проекту існує Стратегія інноваційного розвитку України на період 2030 р., у січні 2018 р. затверджено Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018 – 2020 рр., тобто це чинний стратегічний документ, що визначає певні заходи для переходу до Індустрії 4.0, втілення якого є важливим для підвищення готовності країни до четвертої промислової революції. Для розвитку промисловості важливим є продовження основних реформ і зусиль з поліпшення інвестиційного клімату. Акцентуючи увагу на стратегічних галузях, наприклад видобувної галузі, необхідно наголосити, що державна допомога на розвиток галузі, на нашу думку, повинна надходити відповідно до таких принципів: вона має надаватись вчасно, на певний період часу та адресно.

На думку фахівців – економістів провідних технічних закладів вищої освіти України, розвиток галузей промисловості; втілення інновацій, як передумови переходу до нового виробництва; інформування про програми ЄС; активізація трансферу технологій; розвиток інноваційної екосистеми; поліпшення інвестиційного клімату через зменшення регуляторного навантаження на бізнес – все це повинно стати фундаментом створення національної та регіональної платформи 4.0. Тому, на нашу думку, важливу роль в економічних процесах, що відбуваються у нашій державі, відіграють експертні дослідження діяльності підприємств. Роль яких постійно зростає у зв'язку з посиленням конкурентної боротьби та ускладненням глобалізаційних процесів. Викладене вище підтверджує актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основними джерелами інформації є праці провідних економістів, що розглядають питання економічної безпеки підприємств, експертних досліджень фінансово-господарської діяльності як форми контролю, таких як В.М. Михайленко, О.В. Ареф'євої, Т.Г. Васильціва, О.Ф. Долженкова, І.В. Перезової та ін. Проблеми структурно-логічної послідовності та інформаційно-аналі-

тичного забезпечення процесів експертних досліджень в наукових публікаціях українських вчених-економістів розглядаються періодично та не в повному обсязі з причини браку інформації. Тому автори статті окреслили межі наявних проблем у цій царині та висловили власну думку щодо процесів, які відбуваються у видобувній галузі України та на промисловому підприємстві цієї галузі. Це дозволило запропонувати структурно-логічну послідовність експертного дослідження та сформулювати передумови щодо запобігання кризових фінансових явищ, які призводять до банкрутства, а також обґрунтувати практичні протидії навмисному банкрутству.

Постановка завдання. Метою статті є розробка структурно-логічної послідовності експертного дослідження діяльності промислового підприємства видобувної галузі, обґрунтування передумов запобігання банкрутства та розробка практичних рекомендацій протидії доведення до банкрутства та протидії навмисному банкрутству.

Виклад основного матеріалу дослідження. В межах економічної експертизи проводяться наступні види експертиз: експертиза документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності; експертиза документів про економічну діяльність підприємств і організацій; експертиза документів фінансово-кредитних операцій [1]. Основними завданнями експертизи документів про економічну діяльність підприємств і організацій є такі:

- визначення документальної обґрунтованості, аналізу показників фінансового стану (платоспроможності, фінансової стійкості, прибутковості тощо);
- визначення документальної обґрунтованості, аналізу і структури майна та джерел його придбання;
- визначення документальної обґрунтованості, стану та інтенсивності використання оборотних активів та джерел їх формування;
- визначення документальної обґрунтованості та аналізу джерел власних коштів та результатів фінансово-господарської діяльності;

– установлення документальної обґрунтованості та аналізу загальногосподарських і спеціальних фондів;

– визначення документальної обґрунтованості та аналізу реальності розрахунків з дебіторами і кредиторами;

– визначення документальної обґрунтованості та аналізу економічної доцільності отримання і використання кредитів і позик;

– визначення документальної обґрунтованості та аналізу витрат і цін як чинників фінансової стабільності, беззбитковості та інші завдання.

Таким чином, перелік завдань проведення експертизи документів про економічну діяльність підприємств і організацій надає змогу сформулювати поняття економічної експертизи, що відноситься до несудової (неконфліктної) експертизи. На думку авторів, економічна несудова експертиза – це періодичне, систематичне дослідження чинників та результатів економічної діяльності суб'єкта господарювання, які потребують кваліфікованої неупередженої оцінки експерта (групи експертів) задля досягнення визначеної цілі (або декількох цілей) і розв'язання завдань експертизи, пов'язаних із веденням фінансово-економічної діяльності, яка включає операції з обліку, аналізу, планування та контролю, а також з метою упередження і прогнозування загроз та підприємницьких ризиків втрати капіталу. Економічна несудова експертиза повинна відповідати наступним принципам: своєчасності, повноти, об'єктивності та результативності.

На думку І.В. Перезової, доцільно використовувати саме економічну несудову експертизу як найдієвішу форму фінансового контролю підприємства. Суть економіко-експертного дослідження тут може зводитися до завдання виявлення найбільш економічного напрямку реалізації запропонованого заходу щодо функціонування певної ділянки економічної діяльності. Або навпаки – для обґрунтування впевненості щодо достовірності функціонування цієї ділянки на вже проведений захід [2]. За результатами такої експертизи керівництво підприємства матиме більшу впевненість у

правильності схвалюваних ним управлінських рішень [3].

Особливо актуальною економічна несудова експертиза є для підприємств, які перебувають на межі банкрутства та потребують кваліфікованих управлінських рішень щодо доцільності продовження фінансово-господарської діяльності, отримання фінансових результатів, які безпосередньо впливають на макроекономічні показники галузі та національної економіки в цілому.

Сьогодні деструктивні явища, поряд з іншими галузями, спостерігаються у видобувній галузі України, яка є стратегічною. Враховуючи той факт, що одним з актуальних питань в Європі сьогодні є зупинка вугільних ТЕС та перехід на альтернативну енергетику і природний газ, ми розуміємо, що попит на блакитне паливо буде зростати. У зв'язку із цим, розглядаючи середньострокову перспективу, фінансові ресурси необхідно вкладати саме у видобуток, однак якщо підприємство не здатне управляти ефективно своїми активами, то їх доцільно продати. Рівень видобутку необхідно підтримувати шляхом нарощення мінерально-сировинної бази, продажу ліцензій для того, щоби до моменту зростання цінового тренду ми мали підготовлене виробництво.

Обсяги добування газу природного в Україні представлені на рис. 1. Динаміка показників свідчить про те, що за 29 років обсяги видобутку газу природного так і не відновились до рівня 1990 р.; не спостерігається нарощування обсягу виробництва. У 1990 р. видобуток газу становив 28,1 млрд. куб. м, а у 2018 р. – відповідно 20,9 млрд. куб. м, або на 25,6% менше. Україна наразі далеко не забезпечує власним видобутком свої потреби ані у вугіллі, ані у газі природному, ані у нафті. Імпорт же цих стратегічних паливно-енергетичних ресурсів потребує значних, дефіцитних в Україні, валютних коштів.

Основними економічними передумовами такого занепаду галузі є вкрай зношений стан основних засобів та відсутність достатнього обсягу джерел фінансування інноваційно-інвестиційної діяльності, що

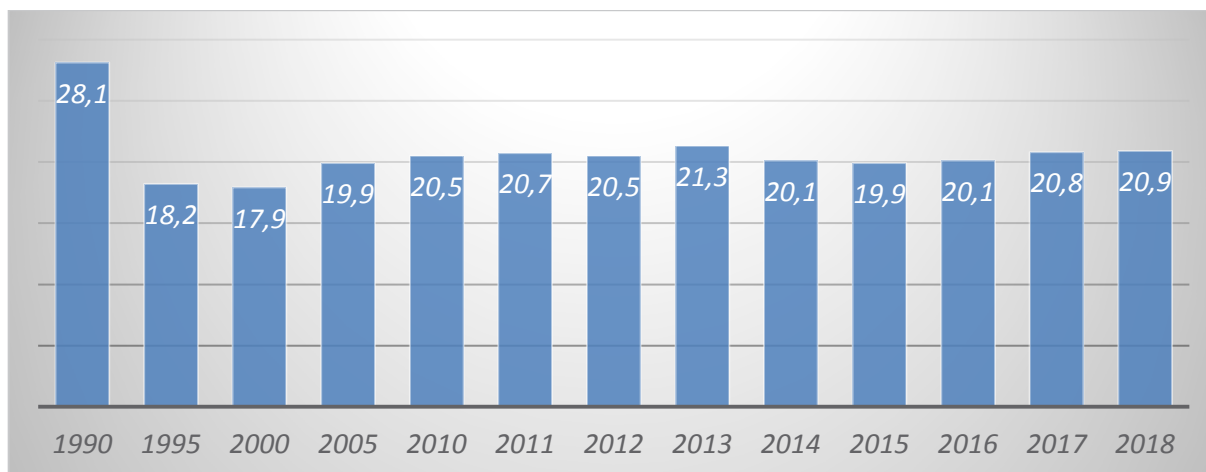

Рис. 1. Динаміка обсягів видобування газу природного в Україні

є ключовими ознаками втрати фінансової безпеки галузі. Достатня наявність основних засобів, їх своєчасне оновлення, модернізація і розширення прямо характеризують стан виробничої безпеки галузі. Впродовж 15 останніх років через відсутність власних фінансових ресурсів у підприємств галузі внаслідок постійного інфляційного знецінення коштів амортизаційного фонду, низького рівня рентабельності виробництва, вкрай несприятливих умов банківського кредитування реального сектора економіки, мізерне державне кредитування на технічне переоснащення та розширення виробництва, невпинно відбувалося щорічне значне фізичне спрацювання (старіння) основних засобів. У 2014 р. ступінь зносу основних засобів на підприємствах промисловості України, зокрема на підприємствах видобувної галузі, сягала загрозливих для здійснення самого ведення господарської діяльності 76,9%. Низька конкурентоспроможність продукції видобувної галузі, виробленої за застарілими технологіями з використанням фізично і морально до межі зношених основних засобів, обумовлює її слабкі позиції на світових ринках, що, у свою чергу, веде до скорочення виробництв, збитковості, відсутності джерел покриття навіть прямих витрат на заробітну плату та навіть до банкрутства.

Якщо у 1990 р. частка збиткових підприємств видобувної галузі становила всього 2%, то починаючи з 2011 р. питома

вага збиткових підприємств досягла 50,6%. Не дивлячись на те, що впродовж 2011 – 2018 рр. питома вага збиткових підприємств знизилась до 36,1%, не можна вважати це позитивним чинником тому, що саме в цей період ми спостерігаємо деградацію цієї галузі промисловості України, яка характеризується наступним:

- заборгованість із виплат заробітної плати підприємствами – банкрутами станом на 01.01.2018 р. склала 23 521 тис.грн.; станом на 01.01.2019 р. – 28 180 тис.грн.; тобто спостерігається стабільна тенденція росту заборгованості, відсутність механізмів вирішення соціально-економічних проблем, що являють собою загрозу втрати економічної безпеки на рівні держави;

- соціальна напруженість в суспільстві (відсутність робочих місць та стабільної заробітної плати) спричиняє відтік вузькопрофесійних кадрів (буровиків), що є вельми актуальним для добувної галузі, а це унеможливорює необхідне відновлення розвитку цієї галузі промисловості.

Аналогічні кризові явища, що призвели до банкрутства, відбувались на ПАТ «БК «Букрос» впродовж 2002 – 2018 рр. [4]. ПАТ «Бурова компанія «Букрос» є виробничим підприємством по будівництву нафтових і газових свердловин.

Тенденція зміни вартості майна (рис. 2) свідчить про нарощування вартості активів шляхом дооцінки основних засобів без економічного обґрунтування, яке передбачає рекон-

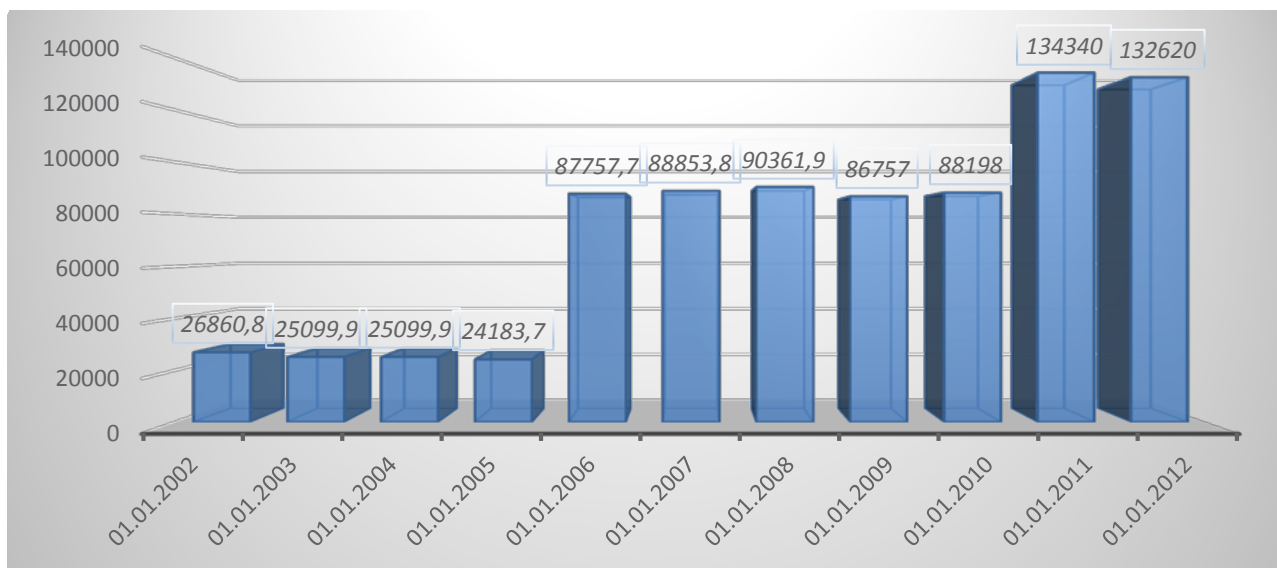

Рис. 2. Динаміка вартості активів ПАТ БК «Букрос» впродовж 2002–2011 рр.

струкцію, модернізацію та інші поліпшення якості основних засобів; також не мають місце видові структурні зміни основних засобів. Окреслена політика дооцінки основних засобів негативно вплинула на результати фінансово-господарської діяльності, зокрема при формуванні цін на продукцію підприємства.

Тенденції зміни співвідношення необоротних та оборотних активів підприємства впродовж аналізованого періоду свідчать про капіталізацію майна, що знижує його мобільність (рис. 3).

Збільшення вартості основних засобів призвело до зростання обсягу власного

капіталу, що при розрахунку коефіцієнтів, розрахунково показує достатній рівень власного капіталу для покриття зобов'язань, але економічно – підприємство не отримало ресурсів для покращення свого фінансового стану з точки зору платоспроможності та фінансової стійкості. Для банківських установ таку процедуру з боку підприємства було використано для обґрунтування платоспроможності при наданні «проблемному» підприємству кредитних ресурсів. Результати експертизи показали, що станом на 01.01.2012 р. більше 60% основних засобів повністю зношені.

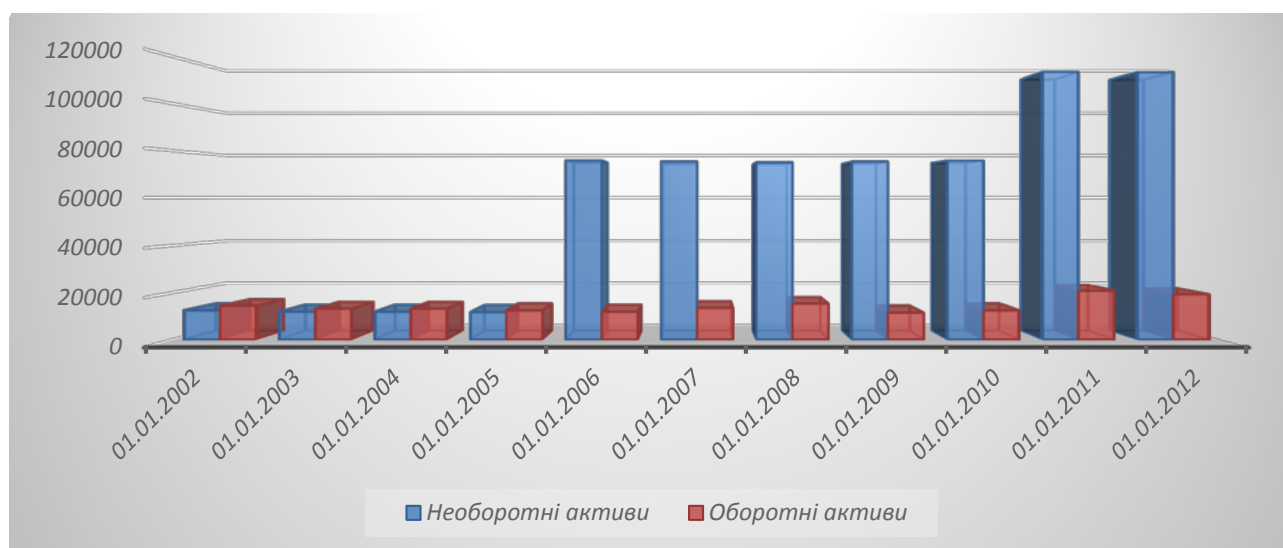

Рис. 3. Динаміка вартості необоротних та оборотних активів ПАТ «БК «Букрос»

Впродовж періоду, що аналізується (2002 – 2011 рр.), питома вага матеріальних оборотних активів у вигляді виробничих запасів та незавершеного виробництва зростає та досягає рівня 56,17% станом на 31.12.2005 р. та 88,6% станом на 01.01.2012 р. Це є системною ознакою «заморожування» обігових коштів в запасах, що веде до зниження їх обіговості та ефективності використання. У цей же період спостерігається значне скорочення господарського обороту. Загальний обсяг матеріальних оборотних активів в сукупних оборотних активах підприємства становить 72,21% станом на 31.12.2002 р. та 89,2% станом на 01.01.2012 р.

Вже у 2003 р., не дивлячись на кризове фінансове становище, керівництво підприємства залучило кредитні ресурси банку (за офіційними даними з електронного джерела емітента цінних паперів smida.gov.ua) в сумі 2300 тис. грн.:

- короткостроковий кредит банку 31.01.2003 р. 1300 тис. грн. (під 22% річних);
- короткостроковий кредит банку від 29.09.2003 р. 1000 тис. грн. (під 21% річних).

У 2010 році підприємством додатково залучено кредитні ресурси у вигляді короткострокового кредиту банку, загальний обсяг заборгованості за кредитами станом на 31.12.2010 р. склав 4302,0 тис. грн. Впродовж періоду, що аналізується, відбулись зміни структури заборгованості, однак загальний обсяг кредиторської заборгованості поступово зростає. Станом на 01.01.2012 р. структура кредиторської заборгованості мала такий вигляд: найбільшу питому вагу має заборгованість зі страхування (ЄСВ) – 43,9%; заборгованість з бюджетом складає 24,4%; заборгованість за кредитами банків – 13,5%; заборгованість з оплати праці – 8,6%; кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги – 6,01%; інша поточна заборгованість – 2,7% та заборгованість за отриманими авансами – 1%. Таким чином, фінансова неспроможність ПАТ «БК «Букрос» проявляється не тільки в комерційній діяльності, а також в несплаті податків та зборів, невиконанні

заробітної плати, неспроможності обслуговувати кредитні ресурси, що у сукупності є фінансовими ознаками банкрутства, які були очевидними вже у 2011 р.

За результатами економічної несудової експертизи, про фінансову неспроможність ПАТ «БК «Букрос» забезпечувати «нормальний» рух фінансово-господарської діяльності впродовж періоду, що аналізується, свідчать:

- зниження вартості власного капіталу за рахунок стійкого систематичного зростання непокритих збитків;
- зростання дефіциту власних оборотних активів;
- «капіталізація активів» шляхом підвищення вартості основних засобів, в результаті чого питома вага необоротних активів станом на 01.01.2012 р. склала 85,5%, що суттєво підвищило складову постійних витрат (амортизаційних відрахувань) в собівартості продукції та привело до неконкурентної цінової політики;
- зниження від'ємного обсягу функціонуючого капіталу;
- накопичення немотивованого виробництвом обсягу складських запасів ТМЦ та низьколіквідних залишків незавершеного виробництва за умов одночасного скорочення обсягу виробництва, що є механізмом «заморожування» оборотних активів в запасах;
- зростання заборгованості із виплат заробітної плати; пропорційне зростання заборгованості зі страхування (ЄСВ);
- зниження продуктивності праці на одну особу.

Необхідно звернути увагу на такі тенденції зміни коефіцієнту фінансової автономії. На 01.01.2002 р. він дорівнював 0,5, на 31.12.2011 р. становив вже 0,8, однак такий його рівень не є фінансово обґрунтованим з боку фінансової стабільності з причини того, що питома вага власного капіталу збільшена за рахунок завищення оцінки основних засобів за рішенням власників, яке здійснено з метою технічного уникнення процедури банкрутства; але підприємство функціонує в ринковій економіці, тому завищена оцінка вартості основних

засобів не є гарантією реалізації майна в процедурі банкрутства за вартістю, що відображена в балансі.

Таким чином, результати економічної експертизи діяльності ПАТ «БК «Букрос» впродовж 2002 – 2011 рр. свідчать про те, що підприємство перебувало в стані стійкої поточної неплатоспроможності та мало чітко виражені ознаки банкрутства. До основних причин фінансової кризи слід віднести:

- низьку ліквідність та фінансову нестійкість, що вбачається із тенденцій зміни структури оборотних активів та короткострокових зобов'язань; тенденцій розрахованих показників ліквідності, фінансової стійкості; тенденції зміни абсолютних показників поточної платоспроможності; не рентабельної діяльності на рівні операційної та звичайної діяльності; стійкої збиткової діяльності з тенденцією накопичення непокритих збитків у власному капіталі;

- інвестиційну та інноваційну пасивність, що пояснюється постійним дефіцитом власних фінансових ресурсів, «старінням» основних засобів; незацікавленістю власників у інвестуванні коштів в збиткову діяльність підприємства, а навпаки – відволікання грошових коштів від основної діяльності;

- фінансово-економічну кризу, яка тривала в державі впродовж аналізованого періоду та мала суттєвий вплив на діяльність підприємства;

- неефективний внутрішній менеджмент, спрямований на «затягування» фінансової кризи шляхом залучення кредитних ресурсів в періодах збиткової діяльності та вживання адміністративних заходів, спрямованих на приховування фінансової кризи.

Економічна несудова експертиза фінансово-господарської діяльності ПАТ «БК «Букрос» у 2012–2018 рр. характеризується такими результатами. Спостерігається виведення частки майна та відсутність грошових коштів від його продажу. З позабалансового рахунку здійснено введення в експлуатацію 97 свердловин вартістю 5258873908,00 грн. без ПДВ (6310648689,00 грн. з ПДВ).

Впродовж періоду 2012–2018 рр. фінансово-господарський стан підприємства не відповідав такому, що характеризує спроможність здійснювати господарську діяльність. Починаючи з 2013 р. керівництво підприємства методично виводило із господарського обороту майно та шляхом переведення спеціалізованих активів з позабалансових рахунків на баланс – усвідомлено відтермінувало процедуру банкрутства. Паралельно відбувався процес накопичення непокритих збитків.

Слід зауважити, що для укріплення інформації щодо списання часток майна впродовж всього періоду, що аналізується, керівництво підприємства не здійснювало відображення в бухгалтерському обліку цих операцій та надавало недостовірну інформацію у фінансовій звітності. Станом на 31.12.2015 р. з метою підвищення вартості власного капіталу та майна на балансових рахунках враховано вартість спеціалізованих активів і на 01.01.2016 р. вартість активів становила 5 570 303 тис.грн.

Крім того, про відсутність «нормального» руху фінансово – господарської діяльності впродовж періоду, що аналізується, свідчать такі ключові індикатори:

- відсутність витрат з обслуговування кредитних ресурсів вже починаючи з 2012 р.;

- накопичення непокритих збитків минулих років;

- відсутність власних оборотних активів;

- подальша «капіталізація активів» шляхом підвищення вартості основних засобів та переведення на балансові рахунки спеціалізованих активів, в результаті чого питома вага необоротних активів станом на 31.12.2015 р. склала 95%, що унеможливає формування адекватної цінової політики та подальше здійснення господарської діяльності;

- фінансова неспроможність щодо погашення відсотків та основної суми боргу за кредитними зобов'язаннями, що спричиняє штрафні санкції та спонукає банківську установу до вилучення заставного майна;

- стрімке зростання обсягу кредиторських зобов'язань за такими статтями як:

зобов'язання перед бюджетом; за розрахунками зі страхування; за розрахунками з оплати праці.

Виходячи з економічної несудової експертизи результатів фінансово-господарської діяльності підприємства, що призвели до тривалої неплатоспроможності, можна зробити висновок про те, що підприємство перебувало у стані банкрутства вже з 2006 р.

Економічна несудова експертиза має на меті не тільки здійснення експертного дослідження фінансово-господарської діяльності підприємства за загальноприйнятою методикою, а і встановлення причинно-наслідкових зв'язків між факторами впливу на процеси і результати діяльності підприємства; виявлення прихованих впливів внутрішнього та зовнішнього середовища на результати фінансово-господарської діяльності; врахування фактору часу, що є актуальним для формування масиву аналітичної інформації. На рис. 4 представлено структурно-логічну послідовність та інформаційно-аналітичні

завдання експертного несудового дослідження фінансово-господарської діяльності підприємства, яке здійснюється з метою визначення ознак фіктивного банкрутства; дій з доведення до банкрутства; дій з приховування банкрутства; ознак втрати або відновлення платоспроможності.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, на нашу думку, здійснення економічної несудової експертизи є необхідною та обов'язковою передумовою, яка спрямована на запобігання та упередження кризових фінансових явищ, що призводять до банкрутства. Так, вважаємо, що несвоєчасне реагування контролюючих органів на недоброчесне ставлення керівництва підприємства до питання збереження майна та його ефективного використання, призвело банкрутства стратегічно важливого для економіки України підприємства видобувної галузі промисловості.

Також вважаємо, що розвиток промисловості України потребує ретельного

Рис. 4. Структурно-логічна послідовність та інформаційно-аналітичні завдання економічної несудової експертизи фінансово-господарської діяльності підприємства

перегляду системи освіти, зокрема щодо надання технічним закладам вищої освіти організаційно-економічних та правових засад формування платформи Індустрії 4.0, яка ґрунтується на вирішенні триєдиного стратегічного наукового завдання – забезпечення ефективної взаємодії в системі «ЗВО – бізнес (промислові підприємства за галузями) – держава». Не можуть також залишитись поза увагою питання удосконалення інструментарію фінансової підтримки бізнесу за умов участі промислового підприємства у розвитку Індустрії

4.0 з метою удосконалення промислової та інноваційної політики держави. Запорізька область, яка представлена стратегічними галузями промисловості.

Наукова спільнота Інженерного інституту ЗНУ, який готує висококваліфікованих фахівців за багатьма інженерними та економічними спеціальностями, вважає, що саме Запорізька область, яка представлена стратегічними галузями промисловості, має всі підстави для створення регіональної платформи 4.0 за прикладом країн ЄС, яка об'єднувала б державні інституції, бізнес і науковців.

Список літератури:

1. Офіційний сайт Харківського НДІ судових експертиз ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса. URL: <http://www.hniise.gov.ua/13963-ekonomichna-ekspertiza.html> (дата звернення: 08.03.2020).
2. Перевозова І. Економічна експертиза як пріоритетна форма фінансового контролю на підприємствах нафтогазової галузі України при вирішенні питань стосовно проведення природоохоронних заходів. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2013_7_15 (дата звернення: 08.03.2020).
3. Дерій В.А., Дема Д.І. Економічна експертиза діяльності підприємств. URL: http://www.economyand-society.in.ua/journal/11_ukr/82.pdf (дата звернення: 08.03.2020).
4. SMIDA. Фінансова звітність ПАТ «БК «Букрос». URL: <http://smida.gov.ua> (дата звернення: 12.03.2019).

References:

1. Ofitsiyniy sait Kharkivskoho NDI sudovykh ekspertyz im. Zasl. prof. M.S. Bokarius. Available at: <http://www.hniise.gov.ua/13963-ekonomichna-ekspertiza.html> (accessed 08 March 2020).
2. Perevozova I. (2013) Ekonomichna ekspertyza yak priorytetna forma finansovoho kontroliu na pidpriemstvakh naftohazovoi haluzi Ukrainy pry vyrishenni pytan stosovno provedennia pryrodookhoronnykh zakhodiv [Economic expertise as a priority form of financial control at the enterprises of the oil and gas industry of Ukraine in resolving issues related to environmental measures]. *Ekonomist* (electronic journal), no. 7. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2013_7_1 (accessed 08 March 2020).
3. Derij V.A., Dema D.I. (2017) Ekonomichna ekspertyza diyalnosti pidpriyemstv [Economic expertise of enterprises]. *Ekonomika ta suspilstvo* (electronic journal), vol. 11, pp. 508–514. Available at: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/11_ukr/82.pdf (accessed 08 March 2020).
4. SMIDA. Finansova zvitnist PAT «BK «Bukros» Available at: <http://smida.gov.ua> (accessed 12 March 2020).